

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרֻשֶׁת שְׁמִינִי

שבת פרשת החודש

הפטרה: כה אמר ה'. אשכ': כל העם הארץ

כו' אדר ב' תשפ"ד

יציאת השבת:

19:42

ירושלים: 19:40

מברכים ראש חודש ניסן שיחול ביום שלישי

המולד בליל שלישי 22:57 7 חלקים

יציאת השבת ר"ת 20:21

גיליון 860

מניסת השבת:

18:32

ירושלים: 18:26

תורה עם דרך ארץ

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשה ישנו תיאור של שיח מוזר בין משה לבני אהרן ולאחרון עצמו וכך מסופר (ויקרא י, טז-כ): "ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה והנה שורף ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמור: מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש כי קודש קודשים היא ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה': הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה אכול תאכלו אותה בקודש כאשר צויתי: וידבר אהרן אל משה: הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה' ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה': וישמע משה וייטב בעיניו":

בכתוב מפורש שמשה כועס על אלעזר ואיתמר, הם אינם עונים למשה רבנו, ואולם אהרן עונה למשה, לא די בכך, אלא שהכתוב מציין שתשובתו של אהרן מצאה חן בעיני משה – וייטב בעיניו, מה הולך פה? ואולם רש"י מאיר את עינינו ואומר: "אפשר משה קצף על אלעזר ועל איתמר ואהרן מדבר? הא ידעת, שלא היתה אלא מדרך כבוד. אמרו (אלעזר ואיתמר): אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו בדין שיהא תלמיד משיב את רבו".

אע"פ שהיתה לאלעזר ואיתמר תשובה, הם אינם משיבים למשה רבם ובכך מתקנים את חטאם של נדב ואביהוא, שלפי דעה אחת מתו כיון שהורו הלכה בפני רבם. וכך גם חולקים כבוד לאביהם בכך שאינם מדברים לפניו. מהלך זה מראה יפה את דרך הכבוד והנימוס בה נהג משה כלפי אהרן אחיו בתוכחתו לאלעזר ואיתמר ולא לאהרן ישירות, והדרך היפה בה נהגו בניו, אלעזר ואיתמר בכך שאינם משיבים למשה. ואין השלמה יפה יותר למעשה זה ולמהלך הדברים מהסכמת משה לדעתו של אהרן – "וישמע משה וייטב בעיניו", לקרוא וללמוד!

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

שבת פרשת החודש

מצוות קידוש החודש היא מערכת מורכבת של חישובים אסטרונומיים, המאפשרת את קביעת השנה היהודית על חודשיה ועל מועדיה.

בשבת הסמוכה לראש חודש ניסן קוראים את "פרשת החודש" (שמות י"ב, א'-כ'). בפרשה זו הוכתר חודש ניסן כ"ראשון לחודשי השנה" ומפורטים בו דיני קרבן פסח.

הטעם לקריאה זו הוא חשיבותו של חודש ניסן, שהוא ראש לכל החודשים וכעין מלך עליהם: "החודש הזה לכם", 'לכם' – אותיות 'מלך'. בקריאה זו מודיעים לעם על כניסת חודש ניסן, ומזכירים לו, בזמן המקדש, שעליו להתכונן לעלות לרגל ולהקריב את קרבן הפסח.

מצות קידוש החודש היא המצווה הראשונה שניתנה לישראל וכפי שנאמר: "החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה" (שמות י"ב, ב'). עד שלא יצאו ממצרים, היה הקב"ה יושב ומחשב בעצמו, מקדש את השנים ומחדש חודשים. כיוון שיצאו ישראל ממצרים, אמר הקב"ה: "עד עכשיו החשבון של החודשים ושל השנים היה בידי, מכאן ואילך הרי הוא מסור בידיכם".

מצוות קידוש החודש, מוטלת על בית דין, ועניינה לקבוע את היום בו יחול ראש החודש. על מנת לקבוע את היום בו יחול ראש החודש, היה צורך לדעת באיזה יום 'מולד הירח' – שפירושו מתי הירח נראה לראשונה לאחר שנעלם בסוף החודש. לצורך כך, היו מגיעים לבית הדין עדים שראו את הלבנה, לאחר שבית דין חקרו ומצאו שדבריהם אכן נכונים הכריזו בית דין, על אותו יום כראש החודש הבא.

לדוגמה כאשר ביום ה-30 של החודש הגיעו עדים שראו את הלבנה, קבעו בית דין את יום ראש החודש לאותו היום, ונמצא שהחודש הקודם היה חודש חסר של 29 יום. אך כאשר לא הגיעו עדים שראו את החודש עד היום ה-31, (משקיעת החמה של היום 30 נחשב כיום הבא) אזי נקבע היום 31 לראש חודש והחודש שקדם לו היה חודש מלא בן 30 יום, ובלשון חז"ל נקרא 'חודש מעובר'. אפילו אם לא הגיעו עדים כלל ביום ה-31 נקבע יום זה לראש חודש, מאחר שאין חודש יותר על 30 יום.

הקב"ה קבע בעולמו חודשים ושנים ואת חודש הגאולה, שבו נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידים להגאל בעתיד. הוא רמז לישראל שחודש זה הוא ראש לכל התשועות, שנאמר (שמות י"ב, ב'): 'ראשון הוא לכם לחודשי השנה'.

כל עמי תבל כפופים לחוקי הטבע. ואילו עבור עם ישראל פילס הקב"ה את מערכות הטבע, פילס להם דרך חיים מיוחדת, היא דרך הנסים והנפלאות שבה גאלם ממצרים. אותה דרך נסית השאיר ה' לישראל שתהיה קבועה גם לדורות. בחודש ניסן גדולה ציפיתנו לגילוי השכינה ולהתחדשות יותר מכל החודשים. חודש ניסן - ראשון הוא לסדר ההנהגה שהיא למעלה מן הטבע.

מעלה זו מודגשת גם בהבדל שבראשי השנים שניתנו לישראל לעומת אומות העולם. שנות מלכותם של מלכי אומות העולם נמנות מתשרי, בעוד שלמלכי ישראל מונים מחודש ניסן. חודשיהם ומועדיהם של האומות טבועים בחותם שנוצר עם בריאת העולם שהיתה בתשרי, בעוד שייסוד ההיסטוריה של עם ישראל הוא ביציאת מצרים שהיתה בניסן.

יכול היה הקב"ה לגאול את ישראל ממצרים גם בדרך הטבע, וכן יכול היה לנהלם מלכתחילה בדרך הטבע שלא ישתעבדו למצרים, אך מטרת הגלות היתה להודיע לישראל ולעולם כולו שכל סדריו וחוקיו משועבדים לרצון ה'. מצוות קידוש החודש היא מערכת מורכבת של חישובים אסטרונומיים, המאפשרת את קביעת השנה היהודית על חודשיה ועל מועדיה.

על מערכת חישובים זו נאמר בתורה: "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" (דברים ד', ו'). בניגוד ללוחות השנה האחרים, שחישוביהם מבוססים על מהלך השמש (נוצרי) או על פי מולד הלבנה (מוסלמי), בני הלוח היהודי מתרכזת של שתי מערכות אלו גם יחד. עובדה זו מחייבת ידע אסטרונומי מפליג וחישובים מדויקים.

בעובדה שישראל מונים ללבנה קיים מסר רוחני סמלי: החמה נראית תמיד במצב סטטי, ללא עליות או מורדות כלשהם באורה, בניגוד ללבנה שאורה משתנה תדיר. אומות העולם שנמשלו לחמה, נראות כיציבות, אולם מאותו זמן שהשעה מפסיקה לשחק להן, נפילתן היא ודאית ומוחצת. לא כן ישראל שנמשלו ללבנה, גם אם הם מתמעטים, חלילה, אין זה סוף פסוק, תמיד אחרי הירידה באה עלייתם המחודשת, בדיוק כמו הירח שלאחר שהוא נעלם, הוא שב וגדל ומופיע במלוא זוהרו.

מדוע היתה זו המצוה הראשונה שציווה אלוקים את העם הנגאל? מדוע קדמה מצווה זו למצוות חג הפסח האמורה להנציח את המאורעות הגדולים של חירות העם? הסוד טמון במילת המפתח "לכם": "החודש הזה לכם ראש חודשים". המילה מורה על חובת המעורבות האישית של כל אחד מישראל בתהליך הקביעה של ראשיתו של כל חודש. קידוש החודש הראשון הסיר את עול העבדות מעל צווארנו ותופעת ההתחדשות של הירח מעלה אותנו מן החושך אל אור החירות מידי חודש בחודשו. מצוות קידוש החודש אמורה לשמור על תחושת ההתפעמות שהיתה מנת חלקם של בני ישראל בשעת הגאולה. תחושה זו היא סם חיים לעם החפץ להאריך ימים. שחר החירות שעלה לפתע באופק חייהם, קרע בפניהם שחקים חדשים. הם טעמו את טעמה הנפלא של ההתחדשות בכל רבדיה הרוחניים, הלאומיים והאישיים. כיצד משמרים לעד רגעים אלו? כיצד ניתן למנוע את השקיעה בקיפאון השגרה של חיים אפורים בדורות העתיד?

רק על ידי חזרה שיטתית ומתמדת של חווית ההתחדשות, תושג המטרה. האדם העברי יישא את עיניו אל הרקיע, שממרחביו נמוג פס הכסף של הירח כליל, והוא יתור אחר רגע מולדו החדש. הוא יצפה בתהליך של התחדשות הלבנה, החשוב לו לקיום אורח חייו ומועדיו. התהליך עצמו יטביע בו ברבות הימים קורטוב מתחושת ההתחדשות עצמה.

מדובר גם בפן האישי. היהדות אינה מתעלמת מחולשות האדם. פעמים שהאדם נמצא בירידה שלפני העלייה ופעמים שהוא בירידה שאחריה. "שבע יפול צדיק, וקם", צדיק נקרא מי שנופל שבע פעמים, אך מתוך נפילות אלו הוא קם ומתעודד, לעולם אין לו נפילה ללא תקומה.

גם יהודי שבחיצוניותו נראה כ"לא קשור" לבורא – קשור הוא. גם אצל הלבנה יש זמנים שהיא נעלמת לחלוטין, אולם אם נמתין בסבלנות היא תשוב ותאיר בעצמה רבה. כמותה הוא האדם. עמוק עמוק, בתוככי נפשו, דולק בו הניצוץ, שלעולם, לא יכבה...

(ע"פ ערכים)

שבת פרשת החודש

א. שבת זו נקבעה על ידי חכמים לקריאת פרשת החודש. פרשה זו היא הרביעית והאחרונה לארבעת הפרשיות. בשבת זו מוציאים שני ספרי תורה: באחד - קוראים את פרשת השבוע (שמיני), בשני - קוראים את קריאת פרשת החודש (שמות י"ב, א), הממתחילה במילים: "החודש הזה לכם ראש חודשים". הקריאה עוסקת בהכרזה שניסן הוא החודש הראשון וענייני קידוש החודש. כמו כן מפורטים בה דיני קורבן פסח. הפטרת פרשת החודש פותחת במילים: "בראשון באחד לחודש" (ספר יחזקאל מה, והיא ההפטרה עוסקת בדיני חג הפסח וקורבנותיו בבית המקדש השלישי.

ב. בשבת זו מברכים את חודש ניסן כולו, חודש מיוחד כלשון הפייטן: "הנה הנס ימים מבורכים באים", שכל ימי החודש כולו מלאים ברכת ה'. אכן, בזהר הקדוש אמרו: "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין". כלומר: בשבת הקודמת לימי השבוע, כי השבת הקודמת היא מקור ברכת השבוע. לפיכך קבעו חכמים לקרוא פרישת החודש בשבת מברכיני ניסן, כי בשבת זו מתעוררות ברכות שמים לרדת על בני ישראל.

ג. ה"בית אברהם" אמר כי שבת בה קוראים את פרשת החודש היא סגולית "להכשיר ולתקן את הראש לכל ימות השנה, לבער מעצמו כל מחשבת פיגול ושאר הרחוקים רעים". מהי הדרך לכך? "על ידי שייתחדש ויקבל על עצמו להיטיב דרכיו מוכאן והלאה, והמתחדש ומקבל על עצמו לעבוד את ה' בחודש הזה מועיל לו לכל חדשי השנה".

ד. השל"ה הקדוש כתב כי "בחודש ניסן יש לכל ימי החודש קדושת ראש חודש". הרב צבי הירש מרימנוב אמר כי "חודש זה הוא הראש לכל מייני התחדשות המעותדים לבוא, ויש ביד האדם ליזכות אז לעזר ותעצומות הנפש שיוכל תמיד להתחזק ולהתחיל את עבודתו מחדש, ואל יתפתה ליצרו שמרמה אותו שכבר אין לו תקנה חס ושלום".

ז. רבי לוי יצחק ממברדיצ'ב כתב: "פרשת החודש באה לומר לאדם, שלא יאמר חלילה כי משענה שברא הבורא יתברך את עולמו, שוב אינו משגיח בו, ומסרו ביד המקרה. חלילה לומר כך, חייב האדם להאמין באמונה שלמה, שהבורא יתברך משגיח תמיד בלי שום הפסק בעולמו, ומחיה אותו ומחדשו בכל יום תמיד. השגחה פרטית ומיוחדת היא על בני אהוביו, ואף אם שעה קשה עוברת על אדם, אל יפול בביטחונו כי קרובה ישועתו לבוא".

ח. בעל ה"שם משמאל" כתב כי בראש חודש ניסן ניתנים בלב ישראל כוחות חדשים, אך זה מועיל רק למי שרוצצה לצאת ממומאא ולהתחדש. בענין זה ראוי לציין את דבריו של ה"חידושי הרים": "אם היה אדם יודע מזה, יודע מה הוא, ומה שיש בידו לעשות, בוודאי לא היה מבטל אף רגע אחד". באותו ענין כותב רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו "פרי צדיק", כי בשבת החודש יש "התחדשות בשפע בדברי תורה".

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: ציפור הדשעזע לוי, שירה בת ששמה, ביבה אלימלך, עורן בן עישור, תקוה בת עזיזה, אלנה בת גיא, אסתר בת דביר, מול בת עננה, אברם בן דוד, חיים בן סולמה, דוד בן אביגיל, אילנה בת סלמה, ישור לוי, חנה בת חורדה, ערן בת דוד, מיטל מוריה אדיר, יוסף בן מייכל, דוד בן ח"י, **למות:** יוסף ישור בן דוד ח"י, **להחיות נעדר:** צה"ל ושביו **ובהם:** אורון שאול, הדר גולדוי, גיא חבר, רוז ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, וכל החטופים והשבויים בעזה!

תלמי נשמת: וה'ע' יוסף. ז"ל א"ח. רב אברהם עוקרמן, רבי מסעוד מלול. רבי צ'וק שושן, רבי עקב שושן, יונה זיה, סופר גוט. יצחק דודי. רבי אברהם בן שבא אלעזר. מקיים משה דוד חיות. ישראל אברהם בן, שליח בן גרים. ורענני אביאם. אוון בעולם. דוד חוסברג. דוד מילרמן. משה קרשקיש. משה דביר. דוד שלימה. מנחם בן יצחק. משה אברהם. אבנן נשן וסליקה שושן. אליה טובול. יצחק שמעון. יוסף קלון. סימני בן חנו. לזאט בעל. יצחק אברהם. יצחק אברהם. אברהם בן תורה. אליה בן פרידה. תרצה יונתן. אסתר ועבר חיים. גדליה אלימלך. נתן הלוי. דוד טוביל. משה עמר. אהרן בן שמעון. עזרה בן דוד. יצחק אברהם. אסתר אהרן. עזרה עמר. רות עקב. רחל אהרן. יוסף ויסק שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברט. עזרה בן מנחם. ליאור חרמין. קל קל. עליה בעולם. עליה בן, שרה אהרן. ופרה בן, בשוען בן אהרן. אברהם אהרן. יוסף אלקוב. מוסל עקנין. חסיבה שפוטש. עזרה בן, בריה סופן. מנחם דודי. רבי עזשור. איתי זפתי. מניין וסד עשור. כבישה בן, גרים בן דוד. נאווה בן, אליה שושן. צ'וק מבורג. יצחק ועזמה אילון. אויר יצחק אהרן דודי. רבי צ'וק אהרן דודי.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה